

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref
24/2516-

Dato
6. juni 2025

Vedtak i klagesak om delvis nedleggelse av Sølbadammen

Energidepartementet viser til vedtak fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) datert 24. april 2024 om tillatelse til delvis nedlegging av Sølbadammen i Alvdal kommune. Vedtaket er påklaget av Johan Furuli 14. mai 2024, av Vidar Samuelshaug og Håkon Øien 15. mai 2024 og av Alvdal kommune 24. juni 2024.

NVE har ikke funnet grunnlag for å omgjøre eget vedtak, og har i brev av 8. oktober 2024 oversendt klagen til Energidepartementet for endelig avgjørelse.

Sakens bakgrunn

Sølbadammen ligger i elven Sølva i Alvdal kommune i Innlandet fylke. Elven har sitt utspring i myrene sør for Holmsjøen, og utløper i Folla. Dammen har fungert som inntaksmagasin for gamle Sølva kraftverk, som ble satt i drift i 1916. Frem til nye Sølva kraftverk ble satt i drift i 2016 produserte det gamle kraftverket om lag 2 GWh/år. Eier av Sølbadammen er Østerdalen Kraftproduksjon AS (heretter ØKAS).

ØKAS sendte i brev av 8. april 2021 NVE en søknad om tillatelse til å delvis legge ned den gamle Sølbadammen i Alvdal kommune i Innlandet fylket. I søknaden viser ØKAS til at nye Sølva kraftverk utnytter et større fall i vassdraget enn gamle Sølva kraftverk, og at driften av det gamle kraftverket opprinnelig ble videreført basert på restvannføringen i vassdraget. Ifølge ØKAS har gamle Sølva kraftverk nå gått til havari, og det er ikke økonomisk grunnlag for å utføre nødvendige reparasjoner for å opprettholde driften. Søknaden ble sendt på høring 30. januar 2023. NVE arrangerte befarung 27. juni 2023, der alle høringsparter ble invitert.

Etter behandling av søknaden var NVEs vurdering at det ikke foreligger særlige grunner som

taler imot en nedlegging av dammen. NVE ga derfor tillatelse til delvis nedlegging av Søl nadammen i vedtak av 24. april 2024.

NVEs vedtak ble påklaget av Johan Furuli 14. mai 2024, av Vidar Samuelshaug og Håkon Øien 15. mai 2024 og av Alvdal kommune 24. juni 2024.

Klagene

Klagene er tilgjengelig i sin helhet i saksdokumentene. Departementet gjengir hovedtrekkene i klagene

Klagen fra Alvdal Kommune

Alvdal kommune anfører at NVE i vedtak av 24. april 2024 har sett bort fra vilkår i ny konsesjon om utbygging av Søl na kraftverk i 2013, der det er vedtatt at gamle Søl nadammen ikke skal rives. Alvdal kommune viser videre til at det er uaktuelt for kommunen å påta seg ansvar for videre vedlikehold og opprettholdelse av gamle Søl nadammen. Dersom beslutningen om rivning opprettholdes, krever kommunen at det stilles store forventninger til NVEs videre oppfølging av konsesjonærens gjennomføring av rivningen ut fra de kvaliteter som dammen naturlig har medført for lokalsamfunnet og berørte oppsittere/grunneiere siden den ble etablert for over 100 år siden. Alvdal kommune krever også at kommunen og tilgrensede innbyggere/grunneiere tas med i dialogen når detaljplanen for rivningen skal fastsettes. Her vises det særlig til innvirkningen Søl na kraftverk har inn mot Folla, nedstrøms ny demning og kraftstasjon.

Klagen fra Johan Furuli

Johan Furuli anfører at dammen bør beholdes slik den er i dag. Furuli viser til at verken han eller andre høringsparter ble hørt når det gjaldt behovet for å ha et sandfang der dammen står i dag, og mener frykten for at elva nedstrøms vil fylle seg med løsmassene som nå ligger i dammen blir bagatellisert. Furuli foreslår at dammen senkes til 2,9 meter lavere enn det den er i dag. Furuli viser også til at NVE i vedtak av 24. april 2024 har brukt UT.no som kilde når det gjelder turer i området, og at NVE skriver at området er lite tilrettelagt for friluftsliv. På nordsiden av inntaksbassenget går det ifølge Furuli en mye brukt sti med utsikt over dammen. Denne utsikten vil bli skjemmende dersom dammen blir borte. Furuli viser videre til deler av ØKAS sitt svar til hans høringsuttalelse i saken, hvor ØKAS skriver at deler av de sedimenterte massene ligger i vassdraget utenfor Furulis eiendom. Furuli mener NVE skal ta stilling til privatrettslige forhold når det gjelder eiendomsrett etter at dammen blir fjernet. Furuli ser ingen grunn til at ØKAS skal fortsette å eie området etter at dammen eventuelt blir fjernet.

Klagen fra Vidar Samuelshaug og Håkon Øien

Vidar Samuelshaug og Håkon Øien anfører at damanlegget i dag har en funksjon som sandfang, og dersom ØKAS får tillatelse til å rive damanlegget må det være krav om at sandfang må etableres. Samuelshaug og Øien viser også til at dammen er et flott visuelt skue i et nærområde til boligfelt og andre naboer. Området består også av turstier, og benyttes i mye større grad enn beskrevet på UT.no. Samuelshaug og Øien anfører at

anlegget bør bestå med høyde opp mot nedre del av nåværende nål-dam. Dette mener de vil fungere som et naturlig sandfang.

Departementets vurdering

Departementet har kompetanse til å prøve alle sider av saken, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd.

Utgangspunktet etter vannressursloven § 41 første ledd er at vassdragsanlegg (her dammen) skal fjernes dersom eieren av anlegget ikke lenger vil holde anlegget vedlike. Vassdraget skal så langt som mulig tilbakeføres til forholdene slik de var før anlegget ble bygget. Dersom nedlegging kan føre til «påtakelig skade eller ulempe for allmenne interesser» må nedlegging ha konsesjon, jf. vannressursloven § 41 annet ledd. Konsesjon skal som hovedregel gis.

Etter vannressursloven § 42 har NVE mulighet til å overføre et vassdragsanlegg til noen som ønsker det opprettholdt. NVE viser til at dette har blitt kommunisert gjennom offentlig høring, og at det ikke er noen som har meldt interesse for å overta dammen.

Konsesjonsmessige forhold

Alvdal kommune viser til at NVE i forbindelse med tillatelse til nye Sølva kraftverk vurderte at den gamle Sølvdammen bør beholdes. Alvdal kommune mener videre at høringsuttalelsene forsterket vilkåret NVE i sin tid satte i 2013 da bygging av nye Sølva kraftverk ble gitt konsesjon. Hensynet til landskap, vannkvalitet og kulturmiljø ble vektet tungt den gang, og bør ifølge kommunen ikke vektes annerledes nå. I dokument for bakgrunnen for vedtak av 6. november 2013 skrev NVE følgende merknad til vilkårenes post 8 (Avbøtende tiltak): «NVE har vurdert at dagens Sølvdam må opprettholdes som terskel selv ved nedleggelse av dagens kraftstasjon. Dette utifra hensyn til landskap, kulturmiljø og vannkvalitet». NVE viser til at det i søknad om nedlegging er vurdert fordeler og ulemper for allmenne interesser jf. vannressursloven §§ 8 og 41. Departementet viser for øvrig til at konsesjonær har mulighet til å søke om å endre betingelser i gjeldende konsesjoner.

Sandfang/terskel

Flere av klagerne anfører at det bør beholdes en sandfang/terskel, slik at man unngår negative konsekvenser i elva nedstrøms som følge av en økning i løsmasser. Departementet viser til NVEs vedtak av 24. april 2024, med tilhørende bakgrunnsnotat for vedtaket, hvor det er vurdert ulike tiltak som blant annet å opprettholde Sølvdammen som terskel, bygge ny terskel, konsekvensene av økt massetransport for elva nedstrøms og konsekvensene av å flytte masser i dagens inntaksmagasin som avbøtende tiltak. NVE har også pålagt ØKAS overvåking av erosjon, eksisterende erosjonssikringsanlegg og endring i flomforhold. Videre skal dette årlig rapporteres til NVEs miljøtilsyn. I vedtaket viser NVE også til at eventuelle skader og ulemper som følge av nedleggingen kan følges opp i medhold av gjeldende konsesjon for Sølva kraftverk av 6. november 2013. Departementet mener konsekvensene er tilstrekkelig vurdert, og støtter NVEs vurdering på dette punktet.

Friluftsliv og landskap

Furuli, Samuelshaug og Øien viser til at damområdet blir benyttet til friluftsliv i større grad enn det som kommer frem av NVEs vurdering i vedtak av 24. april 2024. NVE viser til at deres vurderinger er basert på blant annet høringsuttalelser og offentlig tilgjengelig informasjon. NVE viser videre til at det er beskrevet i deres notat om bakgrunnen for vedtak av 24. april 2024 at Sølnavassdraget er kartlagt som et svært viktig friluftsområde. Etter NVEs syn endrer ikke ny informasjon om en sti nord for inntaksmagasinet deres vurdering av betydningen av landskap og friluftsliv for delvis nedleggelse av dammen. Departementet er enig i NVEs vurdering på dette punktet, og legger til grunn at anleggsperioden er relativt kortvarig, og de langsiktige konsekvensene for friluftsliv vil i hovedsak være å miste opplevelsесverdien av vannspeilet. Departementet anser dette som akseptable konsekvenser.

Departementet minner om at konsesjonær må sende NVE fremdriftsplan for nedlegging innen tre måneder fra vedtaksdato, og videre en detaljplan for miljø og landskap. Videre bemerker departementet at hensyn til forhold som friluftsliv og landskap er noe som kan følges opp av NVE som del av detaljplangodkjenning.

Oppfølging av nedleggingen

Alvdal kommune anfører at NVE må følge opp gjennomføringen av rivingsarbeidene, og at kommunen, grunneiere og andre innbyggere tas med i dialogen ved fastsetting av detaljplan.

Når det gjelder oppfølging av rivingsarbeidene viser departementet til at plikten til å tilbakeføre vassdraget gjelder «så langt som mulig», jf. vannressursloven § 41 første ledd første setning. Plikten om tilbakeføring er ikke absolutt, og omfatter ikke endringer som skyldes andre tiltak i vassdraget. Departementet er enig i NVEs vurdering i vedtak av 8. oktober 2024 om at ØKAS ikke har noen plikt til å reetablere tidligere inngrep i vassdraget.

I forvaltningsloven § 17 om utrednings- og informasjonsplikt heter det at «*Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig*». NVE viser til at detaljplanen vil bli sendt på høring til kommunen. En høring skal hente inn synspunkter og sørge for at saken er godt nok opplyst til at det kan fattes et vedtak. Høring av detaljplan gjennomføres gjerne samtidig som partene i saken blir varslet og gitt mulighet til å uttale seg, jf. forvaltningsloven § 16. Høringsperioden er på minimum 3 uker, og konsesjonæren anbefales å ha dialog med høringspartene når detaljplanen utarbeides. Dersom det kommer inn vesentlige merknader til planen, vil NVE be om at konsesjonæren svarer ut merknadene, og eventuelt sender inn en oppdatert detaljplan.

Oppsummering

Departementet har vurdert klagen, men mener det ikke er grunnlag for å omgjøre NVEs vedtak. Departementet understreker at vannressurslovens utgangspunkt er at dammer som eieren ønsker nedlagt skal nedlegges. Videre vurderer departementet at det ikke er opplysninger i saken som tilsier at nedlegging av dammen vil føre til «påtagelig skade eller ulempe for allmenne interesser». Dammen vil etter hvert få tilbake noe av den naturlige

vannføringsdynamikken, og vegetasjon vil etableres. Det gamle magasinet vil over tid nærme seg en tilstand slik det var før oppdemmingen. Departementet har samtidig forståelse for at dammen har lokalhistorisk og landskapsmessig verdi for de som bor og ferdes i området.

Øvrig

Furuli anfører at NVE skal ta stilling til privatrettslige rettigheter etter at dammen er fjernet. NVE viser i vedtak av 24. april 2024 til at eiendomsgrenser og eierskap til masser etter deres vurdering er privatrettslige forhold som ligger utenfor en vurdering av om ØKAS skal få tillatelse til delvis nedlegging av Søl nadammen. Videre forutsetter NVE at ØKAS ordner de privatrettslige forholdene som eventuelt måtte bli skadelidende av tiltaket. Departementet støtter NVEs vurdering på dette punktet, og mener utgangspunktet er at tiltakshaver selv har ansvar for å avklare de rettslige forholdene til ev. andre rettighetshavere i området. Departementet bemerker at privatrettslige rettigheter faller utenfor dette vedtaket.

Konklusjon

Klagene tas ikke til følge. NVEs vedtak av 24. april 2024 stadfestes.

Departementet minner om at ifølge vannressursloven § 41 er det dameier sitt ansvar å underrette alle som kan være interessert i å overta vassdragsanlegget i god tid før det blir lagt ned.

Dette vedtaket kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Med hilsen

Anja Skiple Ibrekk (e.f.)
avdelingsdirektør

Emilie Åsegård
førstekonsulent

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Norges vassdrags- og energidirektorat

Adresseliste

Alvdal kommune

2560

ALVDAL

Hafslund Kraft AS

Håkon Øien

Johan Furuli

Vidar Samuelshaug

Østerdalen Kraftproduksjon AS

KOP